

יעקב שרת / איש מאדים האוטובוס שלנו

קורא יקר

(המחשך חמור)

הכנסת לרווחה לפני אמצעי-התיקשות
(הציבור).

בדיוני הוועדה אין תמיר מסתיר כלל שיומנתו מופנית כל-כולה נגד העולם הזה, שכלפיו יש לו עתה שינאה פאתולוגית. אשר יכלה לשמש חומר-מחקר מעניין לפסיכולוג. הדבר מוכיר את יומי חוקי לשון-הרע לפני 15 שנים. שהכריו בגלוי שהוא מכוון נגד העולם הזה. אך מאז שאותו חוק דורסני נחקק, סבל ממנו העולם הזה אך מעט. מכותיו החמורות ביותר נזהר דווקא על הארץ. שהפסיד בשני מישפטים ארוכים מאוד ויקרים מאוד, שהוגשו נגדו על-ידי חברת החשמל והקבלן בצלאל מירחי.

על כל פנים, הורשה לי לבוא אל הוועדה באופן חד-פעמי ולהביא לפניה את טענותי. בשבוע שעבר פתחתי בהר-צאה זו. כשבתא לועדה, נכחו בה שלוש שנה חברים. לאחר מכן באו שלושה-ארבעה נוספים. מרבית חברי הוועדה יצאו ביעו, בסופו של דבר, מבלי ששמעו כלל את הטיעון.

הפילגש והעניין

הציבורי

מענתי העיקרית היתה שהצעת החוק באה להגן על אנשי-ציבור מפני ביקורת, ולמנוע לחלוטין את עבודת היתונות החופשית בבואה לחשוף עולות ופרשיות-שחיתות בצמרת. אין בהצעה אף מילה אחת המגינה על עיתונאי במילוי תפקידו הלגיטימי.

אמנם, בהצעה יש כמה פסוקים חסרי דים, הקובעים כי אדם יהיה מוגן אם היה בפועל "עניין ציבורי" — בתנאי שלא "חרג" מן העניין, בנסיבות המיקרה. אך אין בהצעה שום הגדרה ל"עניין ציבורי", ועניין ה"חריגה" יהיה כל-כולו תלוי בהשקפתו של השופט.

האם היה שופט בריטי בשנות ה-30' מחליט כי היה עניין ציבורי בפרשת האהבים הפרטית של המלך ופילגשו? ואיך היו העורכים הבריטיים צריכים לפרסם את הדברים, מבלי "לחרוג" מן העניין?

וכעבור דור — איך היה שופט בריטי מתייחס לפירסום על יחסיו של שר-הצבא עם הפילגש שלו? עובדה היא שכל עורכי-העיתונים בבריטניה חששו לפרסם את הדברים גם מאימת החוק — מבלי שקיים בבריטניה חוק "להגנה על הפרטיות" (אחרי דיונים הנמשכים כבר מזה חמישים שנים, עדיין לא חוקק הפרלמנט הבריטי הוזהר חוק להגנה על הפרטיות. אין שם אנשים מסוגם של האדונים תמיר, ניסים וגלאס, המסוגלים להעביר בכמה שבועות, ב"עדיפות עליונה", חוק המחולל מהפך במושגי-היסוד של המישטר הדמוקרטי.)

הצעת-החוק באה לאסור על כל אדם (כולל עיתונאי), "להתחזק" אחר בן-אדם אחר, להשתמש בתיכונות שלא נודע עדה לו, לפרסם מידע שלא נודע לפיר-סום, לפרסם תצלומים של אנשי-ציבור שצולמו במקומות פומביים אם יש בהם כדי "להבדיל" (או "לפגוע", במונח אחר) וכן הלאה. בקיצור — כל פעולה עיתו-נאית לגילוי פרשיות-שחיתות תהיה אסורה. ובמיקרה הטוב ביותר: העיתון יצטרך להסתכן במישפטים שיארכו שנים, אשר יבלעו מיליוני לירות כשכר-טירחה של עורכי-דין (ביניהם עורכי-הדין תמיר, גיי סימ וגלאס), ושהיו תלויים, בסופו של דבר, בהשקפת-העולם של הרוב בהרכב מיקרי של שופטים. (במישפט חברת החש-מל נגד הארץ קיבלו שלושה הרכבים של שופטים מחוזיים ועליוניים שלוש הח-לטות שונות וסותרות!)

מצער לראות כי העיתונות הישראלית, הראה את הסכנה, לא התגישה עדיין ל-מילחמת-החולמה נגד הצעת-החוק ויוזמיה. היא תעשה זאת, בלי ספק, כאשר זה יהיה מאוחר מדי — כפי שקרה במאבק על חוק-לשון-הרע. או, כמו היום, היה העולם הזה הגורם המזעיק, או, כמו היום, עבר זמן רב עד שהעיתונות הכ-ללית התעוררה והזעקה, או שונה החוק, כמה חרשים אחרי קבלתו, והוצאו ממנו כמה מן החומרות הקיצוניות ביותר. מה יהיה הפסע?

ברי שיש לו נאמנים עושי-דברו, ובוודאי יש לו שפע טרמפיס-טים, ואין ספק שיש לו בקרנים ויריבים ושונאים, אפילו שוטמים, אבל הוא יהיה ראש-הממשלה הבא והוא יצטרך להחליט החלטות של ראש-ממשלה, ואז שום כישרון חמקמקות מילולית לא יעזור לו, שום מישדר ליחסי-ביבור לא יתדמה אותו, ומי שחושב שתקופת פרס תהיה תקופה ללא החלטות טועה טעות מרה. ושיהיה ברור: לא להחליט החלטה גם היא, החלטה, ביחוד לגבי ראש-ממשלה.

הייתי מציע אפוא לשימרון פרס, ברוב צניעותי המודגשת, לתרגל קצת קבלת החלטות. אין לדרוש ממנו, חלילה, לחשוף את כל צפונותיו ותוכניותיו, אבל פה ושם ראוי שדעתו תהיה ברורה ונחרצת ושיביע אותה, ולא דווקא כדי להרשים את הציבור הממתין לדבר ברור כלשהו, או כדי לרכוש לו אהדים נוספים, שיאמינו בכוח-המושיע שבו, אלא פשוט מפני שכדאי להתרגל בעוד מועד להחליט, ולא סתם להחליט כאשר יש מעליך, בכל זאת, איזה ראש-ממשלה, אלא כאשר אתה ראש-ממשלה ואין מעליך איש.

הנשבעים בזקנו של שימרון פרס מעלים על נס עורלות-פלשתים שלו: מילחמת 1956 במצרים, גירעון ישראל, התעשייה האווירית. לא מעט אפשר לומר על כל השלוש, ואשר לשתים הראשונות אני סבור כי הן היו ויהיו לישראל לרוץ עוד ימים רבים, אם לא גרוע מזה; אבל לא נדרש לאלה הפעם אלא רק נקבע, כי השלוש נקבעו ככובעים מזהירים בשמי ישראל של העשור ה-50. נאמני בית פרס, ככל שידוע לי, לא מנפנים בעורלות רענות יותר, והשאלה היא האם פסו רעיונות ממוחו, שפעם היה צעיר וער, או שמא רק לא נמצא להם סדן נאות מאז ימי החסות הבר-גוריונית.

למיספר בעלי-מוח המייצר רעיונות ייווצר אפוא בקרוב ביקוש מסויים, ואם הם לא ייחטפו בדרך על-ידי עור וייצמן בדרך חיפוש האתונות שלו, הם עשויים להגיע רחוק. ראוי אפוא לשים-לב לתהליכי הכבידה האנושית לעבר שימרון פרס, ולכל הדואגים לעתידותיו של יאחז רבין נבשה, כי למחרת הבחירות ב"עבודה", באסיפת-חברים שלא מן המניין, הוא נתקבל כחבר בגניוס, מה שלא ימנענו מלהמשיך לדור בצפון תל-אביב.

מספרות מזוממים

שני מספרים מזוממים בראשי כזוב טרדן: 50 אלף ה"עבריינים העולמיים במחשב מספרת ישראל — שהוא, הכי טוב בעולם" — ו-130 אלף הבורים, שצה"ל מנסה להלאים את חלקם ולשייכם לעם ישראל התיקני.

אינני רוצה לצרף את שני המספרים הללו, שמא הם חופפים בחלקם, אבל הרוצה יעשה את החשבון הלא-קשה. האם המספרים הללו מדהימים? אינני יודע. אפשר כן ואפשר לא. קודם כל, זו שאלה של תאחוז. אם 50 אלף עבריינים מוכרים ורשומים הם חלק יחסי מיוערי בחברה הישראלית לעומת תאחוזם בכל החברות המערביות האחרות, למשל, מה לנו כי נילון? והנא הדין בתאחוז האנאפליטיים. אבל יש גם חשבון אחר, והוא לגמרי לא יחסי. 50 אלף? 130 אלף? מניין? איך? מתי?

האם מישהו חושב יומם ולילה על המשמעויות המגוונות של הנתונים הללו, שכל אחד מהם הוא אזרח מגיל 15 ומעלה, חי ופועל בסביבה מסויימת, משפיע עליה כדרך שמשפיע, ועולה על כמה שעולה? היש מי ששאלות אלה מנקרות במוחו ללא הרף? האם העינוו שדרכו מיועד הציבור את הנתונים הללו — שאומנם אינם סוד, אך קרוב לוודאי שהם הבויים בתיקים ובעלונים סטטיסטיים שאינם נמצאים במיוחד צריך להיות צה"ל, מפני שצה"ל זקוק מדי שנה בשנה לשנתון מגוייסים חדש, ובאופן זה הוא עומד ראשון על הכמות והאיכות של העומדים להצטרף על מעגל בוגרי ישראל?

אם צה"ל רואה צורך לאומי עליון להוות גורם מחברת ומשכיל ומשכש נוער מנוכח, מנותק ובוה, אני חושד שהדבר נובע לא רק מרצון כן להיטיב עם העם; ככלות הכל לא זה תפקידו של צה"ל. אני חושד שצה"ל, כגוף מאורגן מסודר וממוחשב, פשוט יודע שלכמות שבה מדובר יש משמעות בטחו-נית מובהקת מבחינת סדר-ההגנה של המצבה הצבאית, ולכן הוא, צה"ל — אני מתייחס לארגון זה כאל בן-אדם לצורך רותי — מוכרח להתמודד בענייה חברתית ממאירה פרי מושימי המימשל הישראלי מראשיתו, בעיה שהחברה משלמה אתה איכשהו, אבל השלמה זו פושטת את הורגל כאשר צריך לגייס כך וכך אנשים לצבא — והנה הם בורים או עבריינים צעירים או כבר לא כל כך צעירים, שאינם כשירים לשרת ללא טיפול מיוחד.

והרי הפרדוקס: מישהו אולי חשב וחושב, שמלחמות יעשונו לעם אחד; מישהו אולי חשב וחושב, שהרחבת השטח הגיאוגרפי שבדי המדינה תבטיח את עתידנו כעם. אלא מה? הווצאה לפועל של מחשבות אלה מאז מלחמת 1956 לא רק עלתה לנו בכסף, היא גם מנעה, בפירוש מנעה — מפני שבסך-הכל כוחותינו ומשאבינו דלים מכדי להתמודד בעניות רבות בעת ובעונה אחת — התמסרות אמיתית לחיסון החברה מפני הידרדרות לפשע ולבורות ולניכור ולשאר מחווים חברתיים. נאחזות צה"ל בשני העשורים הראשונים של מדינת ישראל. סינוורו עיני רבים מראות את מחירם החברתי הנורא (לרבות עלות קו בר-לב והפיצויים למפוני הפיתחה) באי-הקמת תשתית חברתית בריאה — וכתשו הוא, צה"ל — כלומר אהנחו כולנו — לוקים.

כמות הפטפט והדפסת סביב הפיגועים האחרונים והפגנות הנמרי ב"גדה" הבהירה שוב את רדידות החשיבה של הכובש הישראלי המצוי.

מצד אחד הרוגש צורך, "להסביר" מדוע אירע מה שאירע, שהרי לכאורה אין שום סיבה שיקרה משהו, כל עוד ישראל נוהגת בשטח הכבוש בידה ב"יד הנבוהה", כלומר ב"יד הקשה", ומצד אחר, מאחר שמה שאירע אירע, והיו גם היו גילויי מרי, והיה ירי על אוטובוס יהודי ב"שטחים", אין מנוס מהשאלה הנצחית: "מה לעשות?", או "לאן האוטובוס שלנו נוסע?"

צבא הפרשנים, מקטון ועד גדול, לא התקשה למצוא את הסיבות והעילות והגורמים, וכמובן לא חסרו מי שקראו לצה"ל להשליט מישטר וסדר, אבל בשום-שכל (ואם אפשר בלי טלוויזיה מקומית וזרה). הגורמים שנימנו היו כולם חיצוניים, כגון ועדת הפיסגה ברבת-עמון ומצוקות אש"ף. אותו צבא פרשנים ובנוסף להם עתודי-הכנסת, לא איחרו להשיא לגורמי הביטחון העשות ענות מה לעשות ולא נעשה עוד, וכל זה במלוא החשיבות העצמית והרצינות התהר-מית, כראוי לחומרת המצב שאין לשאתו.

משום-מה לא עיץ שום תינוק באמצעי-התיקשות, כי יהיו הגורמים החיצוניים אשר יהיו, הרקע להשפעתם קיים ועומד כל עוד קיים ועומד כיבוש שאינו לרצון הכבושים. אדרבה, טיבו של כיבוש — "הומני" ככל שיהיה; מעלה רמת-חיים ככל שיעלה וכו' וכו' — שההשפלה הלאומית הכרוכה בו מפעפעת ללא הרף ובכל כיוון ומחפשת ערוצים וסדקים לזרום בהם החוצה. ומה צר! כל הפרשנים גם יחד, כל יועצי אהיפתול ותחכמוני שלנו, כל המומחים ל"בעיה הערבית" ב"שטחים ולאסטרטגיה לאומית בכלל, לא ראו לאיין כי כיבוש הוא כיבוש, ויישאר כיבוש, כל עוד יש מי שרואה עצמו נכבש, אפילו יענוד הכובש נוצות משחרר ויכריז מעל דוכן עצרת האו"ם כי אינו כובש, ובכלל, פניו לשלום. אם הסובייטים, שכידוע לא כבשו ולא דיכאו שום עם מעולם (אולי חוץ מהעם הרוסי האומלל) מגלים להפתעתם כי איזה חמב פוחלים, המכנים את עצמם פולנים, שרים פתאום: "מטב למות על רגלינו מלחית על ברכינו", ראוי לישראלים הנאורים לעצור רגע את האוטובוס שלהם ולחשוב מה ממתין להם בסיבוב הבא.

לא קל לומר זאת, אבל הדברים צריכים להיאמר: בגלל אוטובוס-דמים אחד יצאה מדינת-ישראל למילחמת הלבנון. לאינו מילחמה היתה מדינת-ישראל יוצאת אילו האוטובוס האחרון היה גם הוא אוטובוס-דמים? ומכיוון שאוטובוס הכיבוש ממשך לנסוע, האם לא ברור שאחת מתחנותיו תהיה תחנת דמים, והתחנה שאחריה תהיה תחנת "נקמת ילד קטן", והתחנה הבאה, עוד לא ברא השטן?"

ההדר ירד מצרימה

בזמן שבין התרוץ במיסדרונות, וולדורף אסטוריה" ואחשתרנו יצאו בהולים לחלות את פני אנשי רגן להפגיש שני מאורות גדולים אלה, בלא הלאה יתרה אך אגב למידת פרק חשוב בתורת היחסות של היחסים הבינלאומיים, הקובעת שמעבר-גרמניה חשובה לארצות-הברית מכל בחינה, לאין שיעור יותר מישראל, ישב לו סאדאת הבודד בחווילתו ועישן מקטרת, חשב מה יהיה, אבל נשאר שלוו ורגוע. הוא אפילו לא נכר ספרי היסטוריה מצרית, כדי לגלות איזה טעד זגלול או מצרי נכבד אחר שמת לפני מאה שנה בדיוק, כדי להצדיק קפיצה אונילית ומביכה לניו-יורק.

לא לשאדאת אין בעיות. ועוד. איך יש לו בעיות. יש לו כמה בעיות שהן כל כך בעיות — מפני שאין להן פיתרון בכלל — עד שאי-אפשר להגדיר אותן כבעיות אלא כמצב קיומי. אבל מה? דבר אחר הוא יודע: מצריים העולם תיכון. עימו או בלעדי, פרו-רוסית או פרו-אמריקאית, במלחמה עם ישראל או בשלום, בקרע עם העולם הערבי או בליכוד ואחדות, תמיד תמיד תהיה מצריים, וידיעת האמת הפשוטה הזאת, נכון יותר תחושת האמת הזאת, איפשרה לו להשקיף ממרחקם על המולת הבחירות בארצות-הברית ולומר אחר-כך: "אשפט את רגן לא לפי נאומי בחירות אלא לפי התנהגותו בנשיאות". חשד קל מקנן בליבי, שתחושות אחרות לגמרי הניחו את גדולי ישראל בימי הרת-עולם אלה של נחיתת רגן. הבחילות הבגינית להיפגש לאלתר עם הנשיא הנבחר, השאלות החוזרות ונישנות אם הוא יהיה טוב או רע ליהודים, החרדה משינוי פני הסנאט האמריקאי, האשמות השגירי אפריים עכרון ב"מחדל אי-חיוור מספק הארי הרפובליקאים והעמדתו בדרגת עוכר-ישקאל, ומעל כל אלה הצהרת בנין כי הוא מניח שבהגת שאמר רגן במסע-הבחירות שלו יקויים (השווה עם גישת שאדאת, ההפוכה ממש!) — כאילו יש בהבעת תיקוהו זו כדי לחייב כלשהו את רגן הנשיא לדבוק במה שאמר לצרכי בחירות — מקרינים דאגנות ואף אימה. אולי דאגנות ואימה אלה מוצדקות, אבל חשיפתן מדיאגנה ומעוררת אימה פי כמה.

עורלות פרס

שימרון פרס ניצח ויש סבירות גבוהה שהוא יהיה ראש-הממשלה הבא של מדינת-ישראל. הוא אולי יהיה ראש-ממשלה טוב ואולי ראש-ממשלה רע. אי-אפשר לדעת, מפני שהוא מעולם לא היה ראש-ממשלה. אינני יודע אם יש לו חסידים, אבל